

general von der Goltz, nemški inštruktor turške armade, je ukazal, naj se Lozengrad kar najmočneje utrdi z najboljšimi in največjimi topovi. S ponosom je rekel o tem svojem delu, da bi potrebovala nemška armada samo za obleganje Lozengrada tri mesece, ako bi ga hotela vzeti. Lozengrad je imel najmodernejšje utrbe, ki sicer niso bile še vse popolnoma dograjene, a vendar sposobne, da bi bile kljubovale dolgo časa tudi ognju velikih oblegovalnih topov. Tri največje trdnjave, ki so bile sezidane pod vodstvom nemških oficirjev, so bile sezidane tako, kakor zahteva najnovejša vojaška veda. Dozdevale so se sploh nepremagljive. Sodilo se je, da bi jih bilo mogoče porušiti le s podzemeljskimi minami. Trdnjave so bile oborožene s 150 in 280 mm topovi, v vsem kakih 100 topov. Vrhutega je bilo okrog teh še dve vrsti manjših utrd: forti, okopi, kule in zasipi s poljskimi topovi, zraven teh so bile v prvi vrsti ugodne in

mreže in druge ovire, je prava zagonetka. Vse ovire so morali napolniti z mrličmi. Napad na velike moderne utrdbe je bil v zadnjih trenutkih izvršen po starodavnem načinu, kakor so nekdanj naskakovali zidovja mest. Bili so velikanski in grozni prizori. Dozdeva se, da so imele ročne bombe velik del v nečloveškem boju. Trdnjave so bile brez reflektorjev, in to je v nočnih temah koristilo oblegovalcem. Veliki bolgarski oddelki kavalarije so bili na jugu, da so preprečili vsako iznenadenje in pomoč, ki bi bila prišla od reke Ergene. Zasedenje Vasilike ob Črnem morju in Malega Tirnova je varovalo na levem krilu obkoljenje Odrina, sicer ne toliko, da bi ne bila skušala ena turška divizija prinesiti pomoči Lozengradu iz Odrina. Ta divizija je šla iz Odrina popoldne, da bi bila ponoči prese-netila oblegovalce; a izsledil jo je bolgarski aviatik, ki je plaval tisoč metrov nad trdnjavo. Obveščena bolgarska divizija se je odstranila in se je postavila

SOLUN: PRISTANIŠČE IN GRAD.

utrjene pozicije za infanterijo. Kakor v vojnah v drugih časih, so priborili Bolgari zmago z grozovito silo mase. Ni bil vihar jekla, svinca, ognja, ki je prelomil turško vztrajanje, temveč sunek prsi. Bolgari niso imeli niti enega oblegovalnega topa, ki bi ga bili postavili proti turški artiljeriji. Bolgari so, vračajoči se v boj po 400letnem suženjstvu, prinesli v to bitko vso gorečnost, vse navdušenje, vso moč, ki je niso mogli porazgubiti v dolgem času suženjstva. Niti pomanjkanje cest ni moglo zadrževati armade, ki maršira kakor bolgarska; taka malenkost jim ni nikaka zadrega. Odkar se je pričela bitka, so živeli Bolgari od vode in suhorja. Napad je bil neprestan in silen na vseh krajih. Prva obrambna črta je bila hitro zavzeta. Ogenj iz velikih topov ni mogel bolgarskih mas pregnati iz zasedenih pozicij. Bajonetni napadi so se vršili ponajveč ponoči. S sandali, ovitimi v klobučevino, so se približali Bolgari brez vsakega šuma zidovom in so se vrgli na okope. Kako so šli čez

za Jenidže-Köl. Turška divizija je padla v nastavljeno past in je bila deloma uničena, deloma razpršena. Pustila je vse baterije, niti časa ni imela, da bi jih bila postavila v akcijo. Padec Lozengrada so Bolgari pripravili z napadom, ki so ga ponoči izvedli, in se polastili gričev, ki leže severno in severovzhodno od mesta. Griče je takoj zasedla bolgarska artiljerija, ki je zjutraj pričela streljati na mesto. Lozengrad je kmalu gorel. Istočasno je na celi črti napadla mesto bolgarska pehota, druga bolgarska kolona je pa prodirala na vzhodu po gričih pri Jundeli. Ta bolgarski oddelek je hitel proti cesti, ki vodi v Bunar Hissar, da pride Turkom za hrbet in jim onemogoči prodirati. V vinogradih na severnem delu bojišča so se med Bolgari in Turki bili strahoviti boji moža z možem. Bolgari so se z največjo srditostjo borili. Turki so Bolgare sicer večkrat vrgli nazaj, a Bolgari so vedno ponavljali svoje strahovite napade. Glavna turška moč se je pričela že ponoči umikati proti Bunar Hissarju